

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

4. Типовий навчальний план на 2017/2018 н.р. [Електронний ресурс].
Режим доступу: <https://www.google.com.ua/>

ПОСИЛЕННЯ ІНТЕГРАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Коршевнюк Т.В.

Інститут педагогіки НАПН України

E-mail: korshik@meta.ua

Проголошення розвитку і соціалізації особистості учнів метою базової загальної середньої освіти, становлення нових міждисциплінарних напрямів в біології, педагогіці, психології, соціології, філософії та інших науках, які впливають на зміст біологічної шкільної освіти, зумовлюють його особливості на сучасному етапі. Одна з них — інтегративні процеси, що базуються на обґрунтованих вченими рівнях формування змісту освіти: рівні загальнотеоретичного уявлення, рівні навчального предмета, рівні навчального матеріалу, рівні педагогічної діяльності (реального процесу навчання), рівні особистісного надбання дитини [2, 3].

Рівню загальнотеоретичного уявлення відповідає мета базової загальної середньої освіти, що включена до оновлена у 2017 році у навчальних програмах усіх навчальних предметів. Її формулювання якої свідчить про орієнтованість на паритетне задоволення інтересів особистості і вимог суспільства до освіти, посилення розвиваючого аспекту [1]. Цій генеральній меті ієрархічно підпорядкована предметна мета вивчення біології, яка полягає у формуванні предметної і ключових компетентностей: «необхідних знань, умінь, цінностей та здатності застосовувати їх у процесі пізнання і практичній діяльності» [1, с. 22].

Як бачимо, згадані загальна і предметна мета мають інтегративний характер, тож їхнє досягнення потребує відповідного змісту біологічної освіти. Наскільки зміст оновленої

Інтеграція природничих наук у змісті освіти основної та старшої школи

навчальної програми [1] відповідає досягненню мети на рівні навчального предмета, встановили шляхом аналізу цього документа.

У програмі очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності представлено у компонентах предметної біологічної компетентності (знаннєвому, діяльнісному й ціннісному), що відображає суть цього особистісного утворення й орієнтує вчителів на його формування, передбачене предметною метою навчання біології.

Дієвим засобом вирішення проблеми відповідності змісту освіти потребам особистості, яка розвивається, і запитам суспільства, що динамічно змінюються, педагогічна спільнота визначає набуття учнями ключових компетентностей. Внесок курсу біології в їх формування розкриває наведений у програмі компетентнісний потенціал навчального предмета «Біологія». З ключовими компетентностями корелюють виокремлені наскрізні змістові лінії «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» [1]. Ці інноваційні елементи змісту забезпечують інтеграцію ресурсів змісту курсу біології та інших предметів задля формування таких ключових компетентностей: екологічна грамотність і здорове життя, соціальна і громадянська компетентності, ініціативність і підприємливість, уміння вчитися упродовж життя. Наприклад, наскрізна лінія «Громадянська відповідальність» орієнтована на формування активного й відповідального члена громади й суспільства, який «є вільною особистістю, яка визнає загальнолюдські й національні цінності та керується морально-етичними критеріями й почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці» [1, с. 20]. Ця характеристика і питання рубрики програми «Зміст навчального матеріалу», які належать до цієї лінії, свідчать про те, що її реалізація передбачає розвиток предметних умінь (інтелектуальних, практичних) у поєднанні із загальнонавчальними уміннями (навчально-організаційними, загальнопізнавальними та іншими) не лише на конкретному предметному матеріалі, але й із залученням елементів змісту інших навчальних предметів (історії, хімії, географії тощо). Тобто

Інтеграція природничих наук у змісті освіти основної та старшої школи

формування громадянської відповідальності має інтегративний характер; він притаманний іншим наскрізним лініям.

Як бачимо, у формуванні змісту сучасної шкільної біологічної освіти простежується тенденція до посилення інтегративних процесів. Одні з них мають традиційний характер (як-от внутрішньопредметна інтеграція, міжпредметні зв'язки) і пройшли тривалу перевірку практикою навчання біології учнів закладів загальної середньої освіти. Інші, що пов'язані з виокремленням метапредметних наскрізних ліній, вирізняються інноваційністю, проте їм бракує належної теоретичної платформи та апробації в реаліях української школи. Тож на часі — теоретичне обґрунтування та практична реалізація в освітньому процесі з біології методичних підходів до формування ключових компетентностей.

Література

1. Біологія. 6-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів // Біологія. Природознавство. Основи здоров'я : методичні рекомендації МОН України щодо організації навчального процесу у 2017/2018 навчальному році; оновлені на компетентнісній основі навчальні програми для 5–9 класів; методичні коментарі провідних науковців щодо впровадження ідей Нової української школи. – К.: УОВЦ «Оріон», 2017. – С. 16–62.
2. Загальна методика навчання біології: Навч. посіб. / І. Мороз, А. Степанюк, О. Гончар та ін.; За ред. І.В. Мороза. К.: Либідь. – 2006. – 592 с.
3. *Краевский В. В.* Основы обучения. Дидактика и методика: учебн. пособие для студентов высших учебных заведений / В.В. Краевский, А.В. Хуторской. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. – 352 с.